

Pasaullnēs fantastikas Aukso fondas

Arthur C. Clarke

Arthur C. Clarke

MIESTAS IR ŽVAIGŽDĒS

Mokslinis fantastinis romāns ir
apsakymas

MOKSLINĖS FANTASTIKOS SUPERKLASIKA!!!

Jis - pirmasis žmogus gimęs Žemės planetoje per dešimtį milijonų metų. O kad buvo gerokai kitoks, negu likusieji miesto gyventojai, išsirengė pavojeingon kelionėn, idant įrodytų, jog gyvybė egzistuoja ne tik jų stebuklingame metropolyje...

Iš anglų kalbos vertė NOMEDA BERKUVIENĖ
Serija "Pasaulinės fantastikos Aukso fondas"
221 tomas. Serija įkurta 1990 m.

Arthur C. Clarke - THE CITY AND THE STARS
New York, New American Library, 1970

Copyright © by Arthur C. Clarke, 1956, 1949

Cover art copyright © by Bruce Pennington, 1981

Vertimas į lietuvių kalbą © leidykla "Eridanas", 2001
Elektroninė versija © Knygute.lt, 2010

Turiny

Miestas ir žvaigždės

Tamos siena

Miestas ir žvaigždės

Tarsi žaižaruojantis brangakmenis miestas glaudėsi prie dykumos krūtinės. Kadaisė jis pažinojo permainas ir pokyčius, tačiau dabar Laikas plaukė pro šalį, jo nekliudydamas. Dienos ir naktys slinko dykumos veidu, bet Diasparo gatvėse nuolat tvyrojo pavakario šviesa ir niekad nesutemdavo. Ilgos žiemos naktys nuklodavo dykumą šerkšnu - stingstančiomis Žemėje užsilikusios drėgmės kruopelytėmis - tačiau miesto niekad nesurakindavo šaltis, niekad nekepindavo karštis. Miestas nepalaikė visiškai jokių ryšių su išoriniu pasauliu; jis pats buvo ištisa visata.

Žmonės statydavo miestus ir anksčiau, bet tokio kaip šis nebuvo niekada. Kai kurie miestai gyvuodavo šimtmečius, kiti - ne vieną tūkstantmetį, kol laiko banga nušluodavo ne tik juos, bet ir jų vardus. Vienintelis Diasparas sviedė iššūkį Amžinybei, gindamas save ir visus, kuriuos globė savyje, nuo lėto šimtmečių dilinimo, nuo siautėjančio irimo, nuo visa ką ėdančių rūdžių.

Per tą laiką, kai miestas gyvavo, išdžiūvo Žemėje tyvuliavę vandenynai ir visą planetą

apsiautė bekraštė dykuma. Paskutiniuosius kalnus vėjai ir lietūs ilgainiui sutrupino į dulkes, o Žemės gelmės buvo jau pernelyg išsekusios, kad suformuotų naujus. Miestui visa tai nerūpėjo; net jeigu subyrėtų pati Žemė, Diasparas vis dar tebesergėtų savųjų statytojų ainius, saugiai plukdydamas juos laiko upe su visais jų turtais.

Jie labai daug ką užmiršo, tačiau patys to nežinojo. Miesto gyventojai prie savosios aplinkos prisitaikė taip pat tobulai, kaip ir ši - prie jų, mat ir jie, ir ji kadaise buvo projektuojami drauge. Tai, kas plytėjo už miesto sienų, gyventojams nėmaž nerūpėjo - tai buvo kažkas, visiškai atkirsta nuo jų sąmonės. Diasparas buvo visa, kas egzistuoja, visa, ko jiems reikia, visa, ką pajėgė aprėpti jų vaizduotė. Jiems nieko nereiškė tai, kad Žmogus kadaise klajojo tarp žvaigždžių.

Tačiau retkarčiais juos imdavo persekioti vis dar tebegyvi senoviniai mitai; miesto gyventojai neramiai subruzdavo, prisimindami legendas apie Imperiją, apie laikus, kai Diasparas buvo dar visai jaunas, kai gyvybinę energiją jam tiekė daugelį saulių siejanti prekyba. Tačiau andainykščių laikų jie nenorėjo gaivinti, juos visiškai tenkino amžinas jų ruduo. Imper-

ijos šlovė priklausė praeičiai - ten verčiau ir telieka; iš gyventojų atminties neišdilo ir istorijos apie tai, kaip Imperija sulaukė galo, o vos pagalvojus apie Įsibrovėlius, paties kosmoso šaltis persmelkdavo jų kaulus.

Tada jie skubiai vėl atsigręždavo į miesto gyvybę ir šilumą, į tą nesibaigiantį aukso amžių, kurio pradžia jau kadai pražuvusi šimtmečių ūkanose, o pabaiga - dar neįsivaizduojamai toli. Kadaisė kiti žmonės dažnai svajodavo apie šitokią aukso amžių, tačiau sulaukti jo pavyko tik jiems.

Šitaip jiems gyvenant tame pačiame mieste, taip vaikščiojant tomis pačiomis, stebuklingai nesikeičiančiomis gatvėmis, praslinko daugiau nei milijardas metų.

1

Jie užtruko daugybę valandų, kol pagaliau pavyko išsiveržti iš Baltųjų Kirminų urvo. Netgi dabar jie negalėjo būti visai tikri, kad vienas kitas iš blyškiųjų monstrų jų nebepersekioja, o jų ginklų energija baigė visai išsekti. Priešakyje tebespindėjo šviesos strėlė - paslaptingoji jų vedlė, rodžiusi kelią Krištolinio Kalno labirintais. Nebuvo iš ko rinktis - reikėjo sekti paskui ją,

nors galējo atsitikti, kaip jau ne kartą ir atsitiko, kad ji nuves tiesiog dar šurpesniems pavojams į nasrus.

Alvinas grįžtelėjo per petį, norėdamas įsitikinti, kad bendražygiai vis dar eina drauge su juo. Alistra sekė paskui, neatsilikdama nė per žingsnį, nešdamasi šaltos, bet niekad neblės-tančios šviesos sferą, kuri nuo pat kelionės pradžios nušviesdavo jiems begalę siaubingų dalykų, bet ne mažiau ir stulbinančio grožio vaizdų. Blausus balzganas švytėjimas liejosi į siaurą koridorių, atsimušdamas nuo blizgančių sienų; kol sferai pakako energijos, keliautojai įžiūrėjo, kur eina, ir laiku pastebėdavo bent jau akimi regimus pavojus. Tačiau Alvinas jau patyrė, kad patys grėsmingiausi iš šiuose urvuose tykančių pavojų anaip tol nėra matomi.

Paskui Alistrą, vos bepavilkdami pečius slegiančius projektorius, sekė Narilianas ir Floranas. Kažin, šmėstelėjo Alvinui mintis, kodėl tie projektoriai tokie sunkūs? Juk būtų visai paprasta aprūpinti juos gravitacijos neutralizatoriais. Jis visada susimąstydavo apie tokius dalykus, netgi pačių įstabiausių nuotykių įkarštyje. Kai tik Alvinui dingtelėdavo panaši mintis, jam pasirodydavo, kad akimirka suvirpėdavo pati realybės struktūra, o už pojūčiais suvo-

kiamo pasaulio jis lyg ir išvysdavo šmėkštelint kraštelį kitos ir visiškai kitokios visatos.

Koridorius atsirėmė į akliną sieną. Nejaugi šviesos strėlė ir vėl juos apgavo? Ne - keliautojams nespėjus net prisiartinti, uola ėmė tiesiog akyse trupėti į dulkes. Kiaurai sieną prasišverbė besisukanti metalinė strėlė, ji greitai augo, kol virto didžiuliu grąžtu. Alvinas ir jo draugai žingtelėjo ataturpsti ir laukė, kol mechanizmas praurbins skylę į urvą. Metalas smelkėsi į uolieną kurtinančiai žviengdamas - triukšmas neabejotinai turėjo pasiekti giliausius kalno labirintų užkaborius ir pažadinti visą siaubingą vietinių įnamių padermę - kol pagaliau požeminis vagonėlis prasibrovė kiaurai sieną ir sustingo greta keliautojų. Atsivėrė masyvios durys, už jų laukė Kalistronas, šaukiantis keliauninkams paskubėti. (Kodėl Kalistronas čia? - nusistebėjo Alvinas. - Ką jis čia veikia?) Dar akimirka - ir visi atsidūrė saugioje vietoje, o vagonėlis šoko pirmyn, į žemės gelmes.

Nuotykis pasibaigė. Netrukus - kaip visada ir atsitikdavo - keliautojai grįš namo, ir visi stebuklai, visi pavojai, visi jaudinantys nutikimai liks praeityje. Visi jautėsi pavargę, bet patenkinti.

Iš grindų pasvirimo Alvinas neklysdamas

spėjo, kad vagonėlis suka vis gilyn. Tikriausiai Kalistronas žinojo, ką daro, tikriausiai kaip tik šis kelias ir veda namo. Ir vis dėlto kaip gaila...

- Kalistronai, - staiga prašneko Alvinas, - kodėl mes nesiskverbiamė aukštyn? Juk niekas nežino, kaip iš tikrųjų atrodo Krištolinis Kalnas. Kaip nuostabu būtų išnirti kur nors jo šlaituose, išvysti dangų, apsidairyti po kalną supančias apylinkes... Mes jau pakankamai ilgai pratūnojome po žeme.

Dar nebaigęs kalbėti, Alvinas kažkaip suvokė sakęs tai, ko nereikėtų sakyti. Aistra slopiai riktelėjo, vagonėlio vidus suribuliavo tarsi vandenyje regimas atvaizdas, o pro metalines jį supančias sienas Alvinas dar kartą įžiūrėjo už jų plytinčią tąją kitą visatą. Atrodė, kad abu pasauliai tarytum varžosi tarpusavyje: iš pradžių savo pusėn lenkė vienas, o paskui - kitas. Ir staiga viskas baigėsi. Alvinas pajuto kažką spragtelint, kažką plystant - ir sapnas išsi-skaidė. Alvinas vėl atsidūrė Diaspare, puikiai pažįstamame savo kambaryje; jis plūduriavo pakibęs per pėdą ar dvi virš grindų, gravitacinio lauko sergstimas nuo skausmingo kontakto su kieta materija.

Jis vėl buvo pats savimi. *Tai* buvo tikroji realybė - ir Alvinas labai gerai žinojo, kas dabar

atsitiks.

Alistra apsireiškė pirmoji. Ji atrodė labiau nusiminusi nei suirzusi, mat buvo įsimylėjusi Alviną iki ausų.

- Ak, Alvinai! - ėmė verkšlenti ji, žvelgdama žemyn į jį nuo sienos, kurioje materializavosi jos pavidalas. - Žygis buvo toks nuostabus! Kodėl tu viską sugadinai?

- Atleisk. Aš visai nenorėjau... Man tiesiog pasirodė, kad tai puiki mintis...

Jį pertraukė Kalistronas ir Floranas, pasirodę vienu metu.

- Paklausyk, Alvinai, - prašneko Kalistronas. - Tu suardai sągą jau *trečią* kartą. Vakar pertraukei siužeto eigą, įsigeisdamas išsiropšti iš Vainorykščių Slėnio. O užvakar viską sugadinai, pamėginęs grįžti į lštakas tuo laiko ruožu, kurį mes tyrinėjome. Jeigu nesilaikysi taisyklių, tau teks kažkaip verstis pačiam.

Gerokai užsiutęs jis išnyko, drauge išsivesdamas ir Floraną. Narilianas išvis nepasirodė; tikriausiai tokių Alvino akibroktų jis jau sotus iki kaklo. Pasiliko tik Alistros atvaizdas - mergina liūdnai žvelgė į Alviną.

Alvinas pakreipė gravitacinį lauką, atsistojo ir, čia pat materializavęs stalą, nužingsniavo prie

jo. Ant stalo atsirado dubuo egzotiškų vaisių - iš tiesų Alvinas pageidavo visai ne tokio maisto, bet jautėsi toks suglumęs, kad mintys nuklydo į šalį. Nenorėdamas išsiduoti, jog suklydo, jis pasiėmė užvis nekalčiausiai atrodantį vaisių ir ėmė atsargiai jį čiulpti.

- Taigi, taigi, - ištarė Alistra. - Ir ką dabar darysi?

- Aš negaliu susilaikyti, - rūgščiai atsakė Alvinas. - Manding, taisyklės tiesiog kvailos. Be to, kaip aš galiu jas prisiminti, išgyvendamas sągą? Aš juk elgiuosi taip, kaip natūraliai pasielgčiau bet kurioje situacijoje. Nejaugi tau nėra kiek nesinorėjo pažvelgti į tą kalną?

Alistros akys išsiplėtė iš siaubo.

- Juk tam reikėtų išeiti išorėn! - aiktelėjo ji.

Alvinas žinojo, kad tėti ginčą - visiškai beprasmiška. Tai buvo barjeras - barjeras, atskirias jį nuo visų kitų jo pasaulio žmonių, o ateityje galbūt pasmerksias jį nusivylimų kupinam gyvenimui. Alvinas visuomet troško išsigauti išorėn - ir tikrovėje, ir sapnuose. Tačiau visiems kitiems Diasparo gyventojams "išorė" buvo tikras košmaras, apie kurį net pagalvoti šiurpu. Bet kurio mis aplinkybėmis jie iš paskutiniųjų vengs net užsiminti apie tai; "išorė" jiems buvo kažkas

nešvaru, pritvinę blogio. Tačiau kodėl - šito Alvinui negalėjo pasakyti netgi jo mokytojas Džeserakas.

Alistra vis dar tebežvelgė į jį suglumusiu, bet švelniu žvilgsniu.

- Tu nusiminięs, Alvinai, - ištarė ji. - O Diaspare niekas neturėtų jaustis nelaimingas. Gal man ateiti pas tave, pasišnekėtume?

Alvinas gana nemandagiai papurtė galvą. Jis puikiai žinojo, kuo užsibaigtų jų pokalbis, o šiuo metu tetroško likti vienas. Dar labiau nusivylusi Alistra pradingo.

Mieste gyvena dešimt milijonų žmogiškų būtybių, galvojo Alvinas, tačiau tarp jų nėra nė vieno, su kuriuo galėčiau nuoširdžiai pasikalbėti. Eristonas ir Etanija savotiškai jį mylėjo, bet dabar, kai jų atsakomybės už jį laikotarpisėjo į pabaigą, jie džiaugėsi, galėdami jam pačiam palikti rūpintis savo laisvalaikiu ir formuoti gyvenimą. Per pastaruosius keletą metų, vis labiau ir labiau ryškėjant Alvino nukrypimams nuo standartinio modelio, jis neretai pajusdavo savo tėvų irzlumą. Ne, piktinosi jie anaipol ne juo pačiu - su tuo Alvinas dar pajėgtų susitaikyti ar net kovoti - o tiesiog nelemtu atsitiktinumu, iš visų milijonų miesto gyventojų kaip tik jiems skyrusiu susitikti Alviną, kai jis prieš dvidešimt

metų išėjo iš Tvėrimo Menės.

Dvidešimt metų. Jis puikiai prisiminė tą pirmąją akimirką ir pirmuosius gyvenime išgirstus žodžius: "Sveikas, Alvinai. Aš esu Eristonas, tau skirtasis tėvas. O čia - Etanija, tavo motina." Žodžiai tada jam nieko nereiškė, tačiau sąmonė įsidėmėjo juos nepriekaištingai tiksliai. Jis prisiminė andai apžiūrėjęs savo kūną - dabar buvo išaugęs per colį ar du, bet iš esmės jo kūnas nuo gimimo beveik nepasikeitė. Pasaulį jis išvydo beveik visiškai subrendęs, o kai po tūkstančio metų ateis laikas pasaulį palikti, Alvinas vis dar tebebus toks pat, tiktai šiek tiek aukštesnis.

Anksčiau to pirmojo prisiminimo nebuvo nieko. Galbūt išmuš valanda, kai Alvinui vėl teks patirti panašią tuštumą, tačiau šios mintys buvo tokios tolimos, kad emociškai nieko nereiškė.

Jis vėl sutelkė dėmesį į savojo gimimo paslaptį. Alvinui visai neatrodė keista, kad jį tikriausiai per vieną akimirksnį sukūrė tos jėgos ir galios, kurios materializuodavo ir visus kitus kasdienio gyvenimo dalykus. Ne, paslaptis glūdėjo ne čia. Mįslės, kurios jis niekaip nevaliojo įminti pats ir kurios niekas jam nepaaiškino, esmė buvo jo unikalumas....